

Hoe is het gesteld met de Waalse welzijnssector? Kampt men er met dezelfde problemen als in Vlaanderen? En zo ja, kiest men voor dezelfde oplossingen, of net voor heel andere? Zijn er wachtlijsten in de gehandicaptenzorg? Kreunt de Waalse kinderopvang ook onder een te grote vraag? Hoe wil men de verzorging opvangen in de ouderenzorg? Weliswaar trok door het Waalse land en kwam terug met een opmerkelijke vierdelige reportage. In dit nummer van Weliswaar: deel 1.

Licht aan het einde van de tunnel

Optimisme is een morele plicht, vooral in Wallonië. Dat vindt alvast Christianne Vienne. De voormalige Waalse gemeenschapsminister van Sociale Zaken, Gezondheid en Gelijke Kansen. Tijdens haar legislatuur probeerde zij een nieuw elan te geven aan de welzijnssector in Wallonië. Als eerste in onze vierdelige reeks over de welzijnssector in Wallonië, overliepen we de stand van zaken in de sector met ex-minister Vienne net voor ze ontslag nam. Ondanks de problemen aan de top van het Agentschap voor Integratie van Personen met een Handicap (AWIPH) en het uitblijven van echte resultaten van het Marshallplan, blijft Vienne positief: "Ik heb de indruk dat de Walen weer een toekomst zien."

Dat er weer iets beweegt in Wallonië is volgens *Christianne Vienne* (PS) voor een groot deel te danken aan de inspanningen naar aanleiding van het Marshallplan. Met dit intussen drie jaar oude plan wil de Waalse Regering verpauperde delen van Wallonië nieuw leven inblazen. Tussen 2006 en 2010 wordt in Wallonië 1,6 miljard euro uitgetrokken voor een verlaging van de fiscale druk, voor steun aan het bedrijfsleven en voor opleidingen. Er zijn nog tekenen die op beterschap wijzen. Investeringsbijvoorbeeld: internetreus Google zal 250 miljoen euro investeren in de vestiging van een centraal datacenter bij Bergen. De Waalse dienst voor arbeidsbemiddeling FOREM zal voortaan alle jonge laaggeschoolde werklozen vanaf hun eerste dag werkloosheid intensief begeleiden. De Waalse regering is begonnen met de

sanering van een pak vervuilde bedrijfsterreinen. Jongeren en leraars krijgen de kans om in het buitenland taalopleidingen te volgen. Het doel van dit alles is een nieuwe dynamiek en mentaliteitsverandering. Maar de economische heropleving moet ook de uit de pan swingende welzijnskosten helpen opvangen. "Er is nu eenmaal geld nodig voor de heropbouw van een uitgebalanceerde en gezonde welzijnssector," zegt Vienne. "Als mensen geen werk of geld hebben, zinkt de moed hen al snel in de schoenen. Natuurlijk is het nu nog te vroeg om al een balans op te maken, maar er is wel duidelijk licht aan het einde van de tunnel. De Walen hebben hun enthousiasme, optimisme en levensvreugde teruggevonden."

Dienstverlening à la carte

"Het Marshallplan was broodnodig," zegt Vienne, "maar de problemen zijn niet exclusief Waals. In Vlaanderen vind je ze net zo goed terug. En dat bewijst dat het in essentie gaat over typisch stedelijke pijnpunten. Natuurlijk verschilt de problematiek van stad tot stad. Ik kan me voorstellen dat integratie in Antwerpen een heter hangijzer is dan in Namen, maar de armoede in sommige Antwerpse wijken is even schrijnend als die in de cités van Charleroi."

Vienne kan toch niet ontkennen dat de problemen van Charleroi groter zijn dan die van welke Vlaamse stad ook? "En dus moet heel Wallonië maar over dezelfde kam geschoren worden? Het probleem is dat er te veel vooroordelen bestaan over Walen en Wallonië. Een van de hardnekkigste is dat Wallonië een pampermaatschappij is die haar inwoners geen verantwoordelijkheid geeft en ze met sociale zekerheid onder de knoet houdt. Het

Waalse vooroordeel is dan weer dat Vlaanderen een land van melk en honing is, waar alleen maar rijke, egoïstische mensen wonen die geen sociale zekerheid nodig hebben.”

Bij haar aantreden als minister wilde Vienne aantonen dat de Waalse regering wel degelijk actie onderneemt. Ze deed dat door drastische veranderingen door te voeren in de sociale dienstverlening. Die moest volgens haar meer *à la carte* werken. “Het probleem vroeger was dat er te veel sociale dienstverleningen waren. Men zag het bos door de bomen niet meer. We hebben er de grove borstel doorgehaald. We hebben in de grote steden de verschillende welzijnscentra, zoals centra voor drug-

preventie, voor integratie of vzw's die allochtone vrouwen begeleiden, verzameld in een netwerk, met het OCMW als belangrijkste schakel. Wij financieren het netwerk, dat op zijn beurt herverdeelt onder zijn leden. Het gaat uiteindelijk allemaal om coherentie. Dat is de sleutel tot effi-

ciënte samenwerking,” zegt Vienne.

Geen Marino Keulen

In die metamorfose van de sociale dienstverlening zaten ook plannen voor de verbetering van de integratie van allochtonen

deel 1: Welzijn in Wallonië

“Instellingen voor personen met een handicap moeten zich op de buitenwereld richten”

Het Agence Wallonne pour l'Intégration des Personnes Handicapées (AWIPH) is al twaalf jaar de motor van de integratie van personen met een handicap. “Autonomie, integratie en respect zijn onze sleutelwoorden,” zegt Nathalie Vanderniepen, hoofd communicatie bij het AWIPH.

“Een werkzoekende met een handicap moet zelfs niet noodzakelijk eerst bij het AWIPH aankloppen. Eerst en vooral moet het FOREM (de Waalse VDAB) gecontacteerd worden, omdat die zich richt tot de hele Waalse bevolking. Als de handicap echter te zwaar is, de vooroordelen te sterk, of als die persoon te veel moeilijkheden ondervindt en begeleiding nodig heeft, dan staan wij klaar.”

Volgens Francis Pitz, algemeen coördinator

van de Broeders van Liefde in Wallonië, moet er echter nog veel veranderen op het gebied van opvang, begeleiding en integratie van mensen met een handicap. “Eén van de grootste problemen is de sociale isolatie. De instellingen zijn vaak gelegen aan de rand van een stad of een dorp, waardoor het contact met de samenleving en de integratie serieus bemoeilijkt worden.” “Dat is waar,” geeft Vanderniepen toe, “maar de afgelopen decennia hebben we veel zien veranderen. Vijftig jaar geleden hadden we te maken met enorm grote instellingen, met een logge structuur, administratie en mentaliteit. Bovendien lagen ze buiten de stad, veilig ver van alles verwijderd, zodat niemand de gehandicapten te zien zou krijgen. De instellingen van nu zijn veel kleiner. Van driehonderd tot zelfs vijfhonderd patiënten is men

overgestapt op een dertigtal bewoners. Tegenwoordig beseffen veel instellingen – en daar wordt erg op gehamerd, zowel door specialisten als door mensen uit de praktijk – dat er wel degelijk een heel nauwe band bestaat tussen henzelf, de stad en de rurale omgeving waarin ze leven. Er worden nu opendeurdagen georganiseerd, de inwoners maken kaas of chocolade en gaan die op de plaatselijke markt verkopen. Er zijn contacten tussen het plaatselijke rusthuis en de instelling voor gehandicapten. Uiteraard is het AWIPH daar een groot voorstander van. Wij inspecteren, doen controles op het terrein en waken erover dat mensen met een handicap geen geïsoleerd bestaan gaan leiden, maar, integendeel, zich richten op de maatschappij rondom hen en vice versa.” (MB)

en nieuwkomers. Waalse integratiecentra, de zogenaamde *Centres Régionaux d'Intégration des Personnes issues de l'Immigration* (CRI's) werden eind jaren negentig opgericht in Charleroi, La Louvière, Luik, Bergen, Namen en Verviers. Binnenkort komt er ook een in Waals-Brabant. In Vlaanderen was het wachten

tot 2004 op een inburgeringsdecreet, maar daar werd ook meteen een Vlaams minister van Wonen en Inburgering (Marino Keulen) aangesteld. Wallonië heeft zo'n minister niet. “We hebben de integratiepolitiek bewust niet weggehaald bij Welzijn, omdat we ze niet wilden scheiden van het organische geheel. Ons kabinet voert een

politique de transversalité, wat wil zeggen dat de verschillende acties hier onderling verbonden zijn. Zo werken de regionale integratiecentra meer en meer samen met de OCMW's. Daarom vonden we het niet nuttig om integratie en welzijn te scheiden: ze zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.”

Het leek alsof een groot deel van de Waalse welzijnswereld een gespecialiseerd integratiebeleid ook niet echt nodig vond: racisme, dat is een Vlaams probleem. Vienne nuanceert dat: "Het klopt dat Vlaanderen er meer energie in steekt, maar ook hier staat integratie hoog op de politieke agenda. Het is zeker niet zo dat er geen discriminatie van allochtonen bestaat in Wallonië." Niet alleen van allochtonen, overigens: "Daklozen en armen bijvoorbeeld, worden hier erg gestigmatiseerd. Het is zelfs zo erg dat de OCMW's het moeilijk hebben om over 'rechten' te spreken als het over die bevolkingsgroep gaat. En op het budget dat de overheid voor hen vrijmaakt, wordt altijd commentaar gegeven."

Werken met een handicap

De onverschilligheid tegenover armen en daklozen mag dan wel alarmerend zijn, stigmatisering van gehandicapten komt volgens Vienne veel minder voor. "Dat komt doordat ze zo goed geïntegreerd zijn in de maatschappij. We zijn bijvoorbeeld heel trots op onze *Entreprises de Travail Adapté* (de vroegere beschutte werkplaat-

sen, MB), bedrijven waar mensen met een handicap werken en die rechtstreeks door ons gefinancierd worden." Wallonië telt 58 werkplaatsen die samen zo'n 8.000 mensen tewerkstellen, waarvan 7.000 met een handicap. Dit jaar werden nog eens 400 werkkrachten aangenomen. Daarvoor is een budget van 70 miljoen euro uitgetrokken. Vienne: "Toch beseffen we zeer goed dat het niet vanzelfsprekend is om mensen met een handicap te laten werken in een bedrijf dat winst moet maken. Aanvankelijk dachten we dat we ze op die manier een duwtje in de rug konden geven. Ze zouden ervaring opdoen en zich langzamerhand in alle sectoren van de maatschappij integreren. Helaas zien we dat velen hun hele leven in hetzelfde bedrijf blijven werken, zonder hun kans te wagen bij andere bedrijven. En je kan het ze zelfs niet kwalijk nemen: werkzekerheid geef je tegenwoordig niet zomaar op. Toch moeten we de dynamische koers van de voorbije jaren blijven varen, dat wil zeggen: bedrijven aanmoedigen om mensen met een handicap aan te nemen en nieuwe banen scheppen."

Waalse ondernemingen hebben vandaag ongeveer 2.000 mensen met een handicap in dienst. De overheid betaalt per gehandicapte een integratiepremie: Als de onderneming een persoon met een handicap in dienst neemt, ontvangt die een premie voor de hele duur van het contract, in plaats van elk jaar opnieuw een premie te moeten aanvragen. Bij de quota wringt echter het schoentje. Volgens de minister is er geen enkel Waals kabinet dat de quota voor het in dienst nemen van personen met een handicap respecteert. In België zijn alleen openbare instellingen gebonden aan de quota van 2,5%. "Maar er is geen sanctie wanneer dat percentage niet gehaald wordt. Daar willen we nu, met een nieuw plan, verandering in brengen. Ik ben een voorstander van quota en zie dan ook niet in waarom een sanctie niet zou kunnen."

Jeugdsanctierecht

Hoewel het niet tot haar bevoegdheden behoorde, wil Vienne nog iets kwijt over het ontwerp van het nieuwe jeugdsanctie-

"Kinderopvang heeft ook een sociale functie"

De kinderopvang in Wallonië is grotendeels op dezelfde manier georganiseerd als in Vlaanderen. Zowel het Office de la Naissance et de l'Enfant (ONE) als Kind en Gezin streven ernaar om het kind en het gezin te beschermen, te informeren en te controleren.

Ze bieden daarbij ondersteuning en begeleiding van ouders, promoten gezondheid en opvoeding, zijn actief in de zorgverlening (vooral in de preventieve kinderopvang) en bewaken en promoten de kwaliteit van opvang en zorg in voorzieningen. Naast de klassieke opvanggezinnen en crèches bestaan nog tal van mogelijkheden voor kinderopvang. Het aanbod is gevarieerd: kinderdagverblijven, zelfstandige onthaalouders, minicrèches, zelfstandige crèches en voorschoolse en naschoolse opvang. Het grootste probleem van de kinderopvang in Wallonië is, net als in Vlaanderen, het tekort aan opvangplaatsen. In 2005 stelde het ONE daarom haar *Plan Cigogne I* voor: een ambitieus plan om het aanbod van kinderopvang in Wallonië drastisch te verhogen. "Maar we stelden in 2006 vast dat er toch nog hiaten in zaten op het gebied van nieuwe onthaalgezinnen en in

het SEMA-programma (*Synergie Entreprise Millieux d'Accueil*), dat opvangplaatsen voor bedrijven reserveert," zegt ONE-voorzitter *Georges Bovy*. In 2006 werd met het *Plan Cigogne II* een nog ambitieuzer plan gelanceerd: "Tegen 2010 willen we 33% van de totale opvang kunnen aanbieden," zegt *Bernard Geerts*, communicatieverantwoordelijke bij het ONE. "Om dat te bereiken zullen er tussen 2004 en 2009 meer dan 8.000 nieuwe opvangadressen moeten bijkomen."

De streefcijfers zijn er, maar de realiteit wil niet altijd mee. De opvangplaatsen van het ONE moeten een kwaliteitsattest, een pedagogisch project en een uitgebreid plan tot verbetering van die kwaliteit in de toekomst kunnen voorleggen. "En dat is niet alles," zegt Geerts, "eenmaal het attest is afgeleverd, zijn er permanent onaangekondigde controles." Niet-gesubsidieerde opvangplaatsen zijn niet gebonden aan het kwaliteitsattest. "Toch zien we dat de meeste onder hen ook die basisvoorwaarden willen toepassen, door bijvoorbeeld de prijs van een verblijf aan te passen aan het inkomen van de ouders, iets waar ze in principe niet toe verplicht zijn." De kwaliteit van de opvang wordt

volgens Geerts ook grotendeels bepaald door de variatie ervan. "Wij bieden ouders een scala aan mogelijkheden aan, die allemaal even kwaliteitsvol zijn. Voor de ouders is het belangrijk om verschillende opties te hebben."

Men is er zich bij het ONE wel van bewust dat de strenge basisvoorwaarden en maatregelen een rem kunnen betekenen voor het opzetten van nieuwe opvangplaatsen. "Het is een verwijt dat we vaak te horen krijgen, maar de financiële middelen zijn niet toereikend om het probleem in één keer op te lossen. We willen meer plaatsen aanbieden, maar dat mag niet ten koste gaan van de kwaliteit. Daarom blijven we dezelfde voorwaarden hanteren. We moeten het er dan maar bijnemen dat dit soms de creatie van nieuwe opvangadressen afremt."

(MB)

“Regulering legt zware druk op rusthuizen”

Belgen leven almaar langer. Met een onverbidelijke vergrijzing als gevolg. “Vroeger stierven mensen in ziekenhuizen,” zegt Kurt Stabel van de Federatie Onafhankelijke Seniorencare, “nu hebben rusthuizen die functie voor een deel overgenomen. Dat zorgt voor een daling van de ziekenhuiskosten, maar ook voor een druk op de rusthuizen, die aan steeds meer regels moeten voldoen om nog gefinancierd te worden door de overheid.” Dus raken de rusthuizen overvol, waardoor het voortbestaan ervan onder zware druk komt te staan.

“De ingewikkelde regelgeving van het RIZIV zorgt soms voor absurde situaties,” zegt Michel Damoiseaux voorzitter van Ferubel/Femarbel, de nationale federatie van rusthuizen in België. “Niemand geraakt wijs uit de werking en de wetgeving. Dat heeft vaak als resultaat dat er vergissingen worden gemaakt en we vaak te laat of te weinig betaald worden. Daarom zien wij heil in een vereenvoudiging van het financieringssysteem, ook al beseffen we dat dit ijdele hoop is.” Kurt Stabel kan dit alleen maar beamen: “De ingewikkelde regelgeving, op Vlaams, op Waals en op federaal niveau, verstikt de rusthuissector.”

Kleine rusthuizen kunnen nauwelijks nog overleven in België. “In Wallonië is die kans groter, omwille van het commerciële

karakter van de meeste rusthuizen,” zegt Stabel. Dat is het grote verschil tussen de twee landsdelen: Wallonië heeft een traditie van private rusthuizen, die ondanks de geringe steun van het RIZIV nog kunnen overleven. De basisvoorzieningen zijn gegarandeerd, voor alle extra's betalen de klanten bij. Kleine rusthuizen zijn daar ook het populairst. Stabel: “Dat is ook niet onlogisch. Mensen willen in dezelfde sfeer blijven als thuis en dat kunnen kleine rusthuizen meer bieden dan grote. Maar ook de demografische situatie in Wallonië is verschillend van de Vlaamse. In een dorp van achthonderd inwoners is een rusthuis met twintig bedden voldoende.” In Vlaanderen blijven de openbare rusthuizen en de vzw's het grootste deel van de sector innemen. “De opkomst van commerciële rusthuizen wordt gedoogd in Vlaanderen, maar niet aangemoedigd, terwijl wij daar juist een grote toekomst in zien,” zegt Stabel. “In Wallonië bieden de commerciële instellingen meestal een goede basis-kwaliteit. Ik zie niet in waarom dat voor Vlaanderen niet zou lukken.”

Ook het rusthuis van Michel Damoiseaux in Luik is een private, commerciële instelling. Het RIZIV besliste drie jaar geleden om de geldkraan dicht te draaien voor alle zelfstandige beheerders. “In Vlaanderen betekende dat de doodsteek voor de kleine rusthuizen,” zegt Stabel. In Wallonië blijven ze wonderwel overeind, dankzij hun

commerciële karakter. “Toch zijn er hier ook serieuze problemen,” zegt Damoiseaux. “We hebben bijvoorbeeld een enorm tekort aan personeel. Het is heel moeilijk om gekwalificeerd én gemotiveerd personeel te vinden in deze sector.” Veel rusthuizen proberen dat tekort op te vangen door meer deeltijdse banen aan te bieden, zodat het tenminste iets aantrekkelijker wordt voor verpleegkundigen en verzorgers. Zelfs dan blijven de onregelmatige werkuren, de fysieke druk en de emotionele belasting de belangrijkste redenen om niet voor de sector te kiezen. “Het probleem is dat de kwaliteit van de zorg maar al te vaak wordt gemeten aan de hand van het aantal personeelsleden,” zegt Stabel. “En op dat gebied gaat men dan snel zeggen dat de zorg in Vlaanderen beter is, omdat er meer personeel in dienst is. Maar dat is slechts een deel van het verhaal. En natuurlijk is het nadeel van een klein rusthuis dat je minder multidisciplinair kan werken. Dat is gewoonweg niet haalbaar. De Waalse rusthuizen halen de Vlaamse dan weer in op het gebied van huiselijkheid, wat voor veel ouderen een belangrijk criterium blijft.”

(MB)

recht van federaal minister van Justitie Laurette Onkelinx. In dat voorstel worden delinquenten jongeren gestraft door de volwassenenrechter, nadat de jeugdrechter hen uit handen heeft gegeven. “In dergelijke gevallen primeert preventie. Indien het dan toch, ondanks alles, tot een misdrijf komt, moet er in de eerste plaats werk worden gemaakt van de begeleiding bij de reïntegratie van die jonge mensen. De fout die jongeren maken, moet hen niet hun hele leven achtervolgen en stigmatiseren. En moet er zeker niet voor zorgen dat ze in de delinquentie terecht komen en meegezogen worden in een negatieve spiraal. De vraag die ik me bij het nieuwe ontwerp echter stel is welke ‘zin’ kan worden gegeven aan de straf. En hoe zal die straf geïnterpreteerd worden als ‘juist’, zeker in verhouding tot de misdaad?

Wanneer Mariusz O., de medeplichtige in de moord op Joe Van Holsbeeck, naar een voetbalmatch mocht, was er groot protest bij de bevolking. Ik denk dat we zeker altijd rekening moeten houden met de gevoeligheid van de publieke opinie. In die zin denk ik dat repressieve maatregelen niet altijd slecht zijn. Let wel, elke situatie moet apart geanalyseerd worden en de oplossingen moeten aangepast zijn aan de situatie en de jongere in kwestie.”

Al bij al ziet Vienne wel degelijk een kentering. “Walen zijn optimistischer geworden. Dat is omdat ze nu meer perspectieven hebben dan enkele jaren geleden. Daarom ben ik er ook van overtuigd dat er weldra een positieve wending in de houding tegenover kansengroepen zal komen.” En dat is volgens Vienne ook

belangrijk voor de heropleving van Wallonië. “We hebben beide nodig, een economische boost én een mentaliteitswijziging. Een vierkant draaiende economie is een voedingsbodem voor ergernissen en ontevredenheid bij de bevolking. Die zorgen op hun beurt voor discriminatie van minderbedeelden of allochtonen. Vergelijk het met de Borinage in het midden van vorige eeuw: armoede zwaaide er de scepter, sociale onlusten waren het resultaat. Zonder perspectieven doen mensen geen inspanningen om er iets beters van te maken.”

tekst | **Marjorie Blomme**
foto's | **Stephan Vanfleteren**